

## ՊԱՏՄԱԿԱՆ

Գ .

Ս . ԵՐՈՒՍԱՂԵՍԻ ՄԵՋ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ՎԵՐԱՑ  
ՈՎ ԿԸ ՀՍԿԷ .

Վրանի որ Ս . Երուսաղէմ իրօնական և ազգային այդքա՞ն կարևոր նշանակութիւն ունի . քանի որ բսլոր քրիստոնեայ Ազգեր այդքա՞ն ջերմութեամբ և ոյժով կը պաշտպանեն և կաշխատին երևելի հանդիսանալ ատանկ մի համաշխարհական կեդրոնի մէջ և մեր Ազգին նշանակութիւնը պակսեցնել . և քանի որ գիտենք թէ այդ Ազգերը մեծ ոյժ , ամբաւ հարստութիւնք և բազմաթիւ ժողովուրդ ունին , ամենքն ալ իրենց նիւթական ու բարոյական զօրութեամբ հովանի և պաշտպան են իրենց տեղերուն թէ անկորուստ պահելու և թէ օր յաւուր բազմացնելու և փառազարդելու , — ուրեմն մեր Հայոց Ազգին ունեցած տեղերուն պահապանն ու պաշտպանն ո՞վ է , ո՞վ կը կառավարէ , ի՞նչ ուժով դէմ կը դնէ բռնութեանց և ինչո՞վ կապրի , որ այսքա՞ն դարեր յարատեւած և փառաւոր հանդիսացած է :

Ժողովուրդ Հայոց , այս հարցն այնքա՞ն կենսական կարևորութիւն ունի , որ ամեն Հայ անուն

ղրամագլուխը . — Աշխատութիւն , գոհոյութիւն և յոյս :

— Հասանելիութիւն ակնկալութեան .

— Շատ անգամ հասած է , այժմ ալ տակաւին կը յուսայ և կըստատէ հասնելու :

Այո՛ , մեծ է իւր յոյսը Աստուծոյ վերայ , վստահ է նա Ազգին սիրոյն և արդարութեանը վերայ , մինչեւ ցարդ Ազգին համակրանօքը օտար թշնամութեանց առջև չը վհատեցաւ , Ազգին կը մնայ այժմ ալ չը վհատեցնել ներքին և արտաքին թշնամեաց առջև :

Ս . Արուստադէմի Միաբանութիւնը վստահ է և տակաւին կը յուսայ , որ օր մի Ազգը միտքը կրերէ կը ճանչնայ իւր թշնամին ու բարեկամը , տարբերութիւն կը դնէ իւր հաւատարիմ պաշտօնէին և անհաւատարիմ մշակին մէջ . լաւը կը վարձատրէ , վատը կը պատժէ : Միաբանութիւնը դեռ կը յուսայ , որ օր մի Ազգը պիտի հասկանայ թէ ասանկ ազգային կարեւոր հաստատութեանց վերայ անպատկառ խօսողք , ծաղրողք , բամբասողք և զինքը սառնեցնողք նախ օտարներն են , ապա օտարէն վարչաւած ծառաները , կամ իրենց կիրքէն ու մոլութենէն մղուած ազգակործան նենգամիտներն են , Ազգին անհաւատարիմ մշակներն ու անիրաւ պաշտօնեաներն են , Հայ անունով իրենց կրից և օտարին դերի-

ներն են : Եթէ այնպէս չը լինէր , ողջմտութեամբ կը խորհէին , խոհեմութիւնն ու արդարութիւնը , օգուտն ու հեռատեսութիւնը իրենց առաջնորդ կունենային և այնպէս կը խօսէին ու կը գործէին , ու Ազգին պատիւն ու հաւատարիմ աշխատաւորին սիրտը չէր վերաւորուեր :

Եւրբ Ազգն ու ազգին գործօն մարմինք այս ամենը զգան ու ճանչնան , այն ատեն պիտի ճանչնան և իրենց պարտքը . և այն ատեն կը յուսամք , որ Ազգը լիովին պիտի հատուցանէ արդարութեան պահանջը . բայց երանի՜ թէ այդ ցանկալի ժամանակը չուշանար , որ վերջին անօգուտ զղջման չը հասնէր գործը :

Ս . Եւրուսաղէմի մէջ Ազգային սեպհականութեանց այսօր կենդանի և պայծառ մնալը անժրիտեւի ապացոյց է Միաբանութեան պարտականութեանը . իւր վերջին աստիճան նեղ դրութեամբ հանդերձ՝ գործոց ընթացիկ վիճակին անխափան շարունակութիւնը՝ անսուտ վկայ է իւր հաւատարմութեան և անձնազոհութեան . ուրեմն համարձակ վստահութեամբ կարող է պահանջել՝ ինչ որ Ազգէն ընդունելու իրաւունք ունի :

— Ի՞նչ է Միաբանութեան պահանջը :

— Երանի՜ թէ ամեն մարդ խորհէր այդ պահանջին վերայ և՛ պիտի զղջար , և՛ պիտի ամաչէր

խօսքն անգամ անելուն համար. եթէ ամեն մարդ խորհէր և պարտաւ բաներու համար տուած մեծամեծ ծախսերը նկատողութեան առնէր, պիտի տեսնէր, որ Ազգին համար տուածն ու տալիքը չնչին բան մի կը փնար: Հապա ի՞նչ ասենք այնպիսիներուն, որ ամեն բանի շռայլօրէն կը մտնեն, բայց ազգային հաստատութեանց, բարենպաստակ գործերու ոչինչ չեն տուած և տալ չեն կամիր, ցանկացողին ալ արգելք կը դառնան և ամենէն շատ խօսողն ու պահանջողը իրենք կը լինին:

— Ի՞նչ է Միաբանութեան պահանջը.

— Իւր իրաւունքը. այն, ինչ որ զանազան պատճառներով մինչ ցարդ չէ սաացած, բայց պարտականութիւնքը կատարած՝ և այսօր դառն նկողութեան մէջ է ինկած: Արա՞ խօսքով. ամեն Հայու յօժարակամ սիրոյն նուէրն է զոր կը պահանջէ. Եթէ ամեն մարդ՝ ամեն տարի, անխափան, մի որոշեալ ժամանակի մէջ, իւր կարողութեան համեմատ ամենափոքրիկ նուէր մի տուած լինէր, օրինակ կէս մանէթէն, կամ հինգ զրուշէն մինչև տասը կոպէկ կամ մէկ զրուշ, որ ամենէն աղքատն ալ, մուրացկանն ալ իբրև Հայ կարող էր տալ, Ս. Երուսաղէմ այժմ պարտք չէր ունենար, և Ազգին ալ շատ նիւթական և բարոյական օգուտներ կարող էր անել, ինչպէս միշտ արած է, եւր փոքր

ինչ կարողութիւն ունեցած է, մինչև անգամ կարողութենէն ալ վեր: Խսկ այժմ որ ինքը վտանգաւոր վիճակի մէջ կը գտնուի, հասարակ և նըւազ օգնութիւնն օգուտ չին աներ, բացառիկ զոհաբերութիւն պէտք է, որ փութով ազատի: Այս է ահա նորա պահանջը, որմէ զրկուած է շատ տարիներէ ի վեր:

Վանի որ — ()րէնք, Սահմանադրութիւն, պարտք, իրաւունք, ազգ և կրօն բառերը թեթեւութեամբ ամենուն բերնին մէջ աննպատակ խօսքեր դարձան, այնքան ալ իրենց կենդանացուցիչ զօրութիւնը կորսնցուցին. քանի որ մանաւանդ ատանկ խօսքերը նենգութեամբ խաբէութեան պատրուակ դարձան, ահա կը տեսնեմք որ նոցա օգտակար արդիւնքները փճացան. հասարակ նորութիւններու պէս միշտ փոփոխութեան ենթակայ՝ անօգուտ բաներ դարձան: Շատերն յանուն օրինաց՝ հակառակ օրէնքի կը գործեն, յանուն սահմանադրութեան՝ ոչինչ սահման չեն ծանչնար, խստիւ իրաւունք պահանջելով՝ կընդունին, բայց միշտ պարտազանց կը գտնուին. ազգասիրութեան անունով Ազգին թշնամութիւն կանեն, կրօնասիրութեան անունով կրօնը կանարգեն. և սակայն յաջողած են այսպիսիք իրենց շաղակրատութեամբ Ազգը խաբել. անկեղծ ու ազնիւ գործիչները թշնամանելով պակսեցնել և խա-

բեքաներու ասպարէզ բանալ. և զըկել Ազգը հաւատարիմ գործիչներէն. քանզի եթէ տարրերու թիւն չը զրուիր լաւին ու վատին մէջ, մանաւանդ եթէ լաւը կանարգութիւն և վատը կը յարգուի, տարակոյս չըկայ, որ Ազգը բարի գործիչներու, պարտականաւոր հաւատարիմ պաշտօնեաներու կարօտ պիտի մնայ: — Ամեն հոգւոյ մի հաւատայք, քննեցէք հոգիները և բարին ընտրեցէք. արդարը յանցաւորին հետ մի՛ դատապարտէք...:

ՄԱՄԱՐԷ՛ ՎՐԴ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

1883

## Ի՞նչ է Սրբութիւնը

Սրբութեան գաղափարը մեծագոյն տեղը գրաւած է Քրիստոնէական կրօնքին մէջ, կազմելու աստիճան անոր գերազոյս նպատակը: Քրիստոնէութիւնը գոյութիւն առած է, եւ այսօր կայ սուրբեր պատրաստելու համար, սուրբեր արտադրելու համար, մեղաւոր մարդերը սուրբերու վերածելու համար: Սակայն պէտք է ընդունինք որ սրբութեան գաղափարին ստեղծիչը Քրիստոնէութիւնը չէ եղած: Այդ գաղափարականը գոյութիւն ունեցած է իր ծնունդէն դարեր առաջ

ՊԻՏԻ  
ՍՐԲՈՒԻՔ  
ԵՒ ՍՈՒՐԲ  
ՊԻՏԻ  
ԸԼԼԱՔ  
(ՂԵԼՈ. 11.44)

Հին Ուխտի կամ Հին Կտակարանի մէջ, որուն եւս հիմնական նպատակներէն մէկն է բացատրել սրբութեան ինչ ըլլալը եւ մատնանշել սրբութեան ճանապարհը «բազում մասնաւորք եւ բազում օրինակօք»:

Այնտեղ արդարեւ կան սուրբ եւ անսուրբ բազմաթիւ դէմքեր, պատմուած են սուրբ եւ անսուրբ բազմաթիւ պատմուածքներ, մարդոց մտքին մէջ դրոշմելու համար այս հիմնական ըմբռնումը իր դրական ու ժրտական գիծերուն մէջ: Աստուծմէ ներշնչեալ մարդերու կողմէ տրուած են անթիւ պատգամներ մարդիկը անսրբութեան ճանապարհէն դուրս կանչելու եւ սրբութեան ճանապարհի հրաւիրելու համար: Այնպէս որ այս գաղափարը ոսկեղէն եւ ամուր

թելի մը նման կ'երկարի Հին Կտակարանի մէկ ծայրէն միւսը, եւ առանց ընդհատուելու կ'անցնի Նոր Կտակարանին, ուր անիկա աւելի շեշտ, փայլ եւ մարմին կը ստանայ, վերածուելու համար Քրիստոնէական կեանքի նպատակին:

Ամբողջ Աստուածաշունչին մէջ «Սուրբ, Սրբութիւն եւ Սրբել» բառերը գործածուած են աւելի քան 1200 անգամ. այսինքն միջին հաշուով զրեթէ մէկ անգամ Ս. Գրքի ամէն մէկ էջին վրայ: Հին Կտակարանի մէջ մասնաւոր գիրք մը կայ «անծանօթ» շատերուն, սրբութեան գաղափարին պէս որ զրեթէ ամբողջութեամբ սրբութեան յատկացուած է: Այս գիրքը կը կոչուի ՂԵԻՏԱԿԱՆ, զոր սակայն աւելի յարմարապէս կրնայինք կոչել «Գիրք Սրբութեան»: Այս փոքր մատենիկին մէջ միայն՝ վերոյիշեալ երեք բառերը գործածուած են 135 անգամ, այսինքն այդ բառերուն ընդհանուր գումարին շուրջ 9-էն մէկը, երբ ինքը, գիրքը, կը կազմէ ամբողջ Աստուածաշունչի 40 մասէն մէկը: «Սրբեւջիք եւ սուրբ լինիջիք» պատուէրը կը յեղյեղուի շարունակաբար անոր մէջ: «Եղիջիք սուրբք, զի ես սուրբ եմ» կը պատգամէ շարունակ այդ գրքին մէջ:

✠ ՇՆՈՐՀԵ ՊՍՏՐԻԱՐԸ